

**Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 8 hallituksen esityksestä
Suomessa toimitettavia Euroopan parlamentin edustajien vaaleja
koskevaksi lainsäädännöksi**

Eduskunta on 24 päivänä marraskuuta 1994 lähettänyt perustuslakivaliokunnan valmistele-
vasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 297.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina oikeus-
ministeri Anneli Jäätteenmäki, hallitusneuvos
Jarmo Törneblom ja lainsäädäntöneuvos Eero J.
Aarnio oikeusministeriöstä, eduskunnan pääsiht-
teeri Seppo Tiitinen, maaneuvos Ragnar Er-
landsson Ahvenanmaan maakuntahallituksesta,
professori Mikael Hidén, professori Antero Jy-
ränki, hallintoneuvos Lauri Tarasti ja apulais-
professori Matti Wiberg.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki
Suomesta Euroopan parlamenttiin valittavien
edustajien vaaleista.

EU:hun liittymisestä tehdyn sopimuksen mu-
kaan Suomesta valitaan Euroopan parlamenttiin
16 edustajaa. Vaalit, joihin voitaisiin osallistua
myös ennakkoon, toimitettaisiin joka viides vuo-
si EU:n neuvoston päättämään ajanjaksoon sat-
tuvana sunnuntaina kesäkuussa. Äänioikeus ja
vaalikelpoisuus määräytyisivät kansanedusta-
jain vaaleista voimassa olevien säännösten mu-
kaisesti sillä lisäyksellä, että myös Suomessa asu-
vat EU:n kansalaiset voisivat olla äänioikeutet-
tuja ja vaalikelpoisia. Valtioneuvoston jäsenet,
valtakunnan eräiden korkeimpien virkojen ja
tointen haltijat sekä EY:n ja sen yhteydessä toi-
mivien eräiden muiden yhteisöjen viran- ja toi-
menhaltijat eivät voisi olla edustajina Euroopan
parlamentissa. Kukaan ei saisi samoissa Euroo-
pan parlamentin edustajien vaaleissa äänestää
eikä olla ehdokkaana useammassa kuin yhdessä
jäsenvaltiossa.

Ehdokkaat asetettaisiin joko vaalialueittain,
joita olisi neljä, tai valtakunnallisesti. Ehdokkaita
voisivat asettaa puolueet ja valitsijayhdistyk-
set. Vaalialueittaisessa ehdokasasettelussa sama
henkilö saisi olla ehdokkaana vain yhdellä vaali-

alueella, jolla kunkin puolueen tai muun ryhmän
ehdokkaiden enimmäismäärä olisi kahdeksan.
Valtakunnallisessa ehdokasasettelussa samat
yhteensä enintään 16 ehdokasta olisivat ehdok-
kaina kaikilla vaalialueilla, joilla puolueella,
vaaliliitolla tai yhteislistalla on ehdokkaita. Vaa-
liliitoissa tulisi olla samat puolueet kullakin vaa-
lialueella, jolla nämä puolueet asettavat ehdok-
kaita.

Vaalien tulos määräytyisi siten, että edusta-
janpaikat jaettaisiin puolueiden, vaaliliittojen,
yhteislistojen ja valitsijayhdistysten kesken nii-
den koko maassa yhteensä saamiensa äänimäärien
mukaan noudattaen meillä vaaleissa yleisesti
käytettävää d'Hondtin laskentamenetelmää.
Vaalialueittaisessa ehdokasasettelussa paikat ja-
kautuisivat vaalialueille Hare-Niemeyerin mene-
telmää käyttäen eli samassa suhteessa kuin asian-
omaisen puolueen, vaaliliiton tai yhteislistan eh-
dokkaille koko maassa annetut äänet jakautuvat
vaalialueiden kesken. Kultakin vaalialueelta, jol-
ta puolue, vaaliliitto tai yhteislista saisi useampia
edustajia, edustajat valittaisiin heidän saamiensa
henkilökohtaisten äänimäärien suuruuden mu-
kaisessa järjestyksessä. Valtakunnallisessa ehdo-
kasasettelussa edustajanpaikat jaettaisiin puo-
lueiden, vaaliliittojen ja yhteislistojen sisäisesti
niiden ehdokkaiden kaikilla vaalialueilla yhteen-
sä saamiensa henkilökohtaisten äänimäärien suu-
ruuden mukaisessa järjestyksessä.

Ensimmäiset suorat kansanvaalit edustajien
valitsemiseksi Suomesta Euroopan parlamen-
tiin ehdotetaan toimitettaviksi vuoden 1996 kun-
nallisvaalien yhteydessä. Siihen asti, kunnes en-
simmäisillä suorilla vaaleilla valittujen edustajien
valtakirjat on hyväksytty, toimisivat edustajina
Euroopan parlamentissa eduskunnan keskuu-
destaan valitsemat 16 kansanedustajaa.

Suomesta Euroopan parlamenttiin valittu
edustaja saisi palkkion ja eläkkeen samojen pe-
rusteiden mukaan kuin kansanedustaja, kuiten-
kin ilman kulukorvausta, matkakustannusten
korvausta ja päivärahaa. Kansanedustaja, joka

samanaikaisesti on myös Euroopan parlamentin jäsen, sai edustajantoimestaan eduskunnassa yhden kolmasosan hänelle muutoin tulevasta palkkiosta.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu. Lakien tulisi joka tapauksessa tulla voimaan, ennen kuin EU:n jäsenyys tulee voimaan, jotta Euroopan parlamenttiin valittavat edustajat voitaisiin asettaa tehtävänsä välittömästi sen jälkeen, kun Suomesta on tullut EU:n jäsen.

Esityksen säätämisyjärjestysperustelujen mukaan väliaikaisten jäsenten valitseminen Euroopan parlamenttiin eduskunnan toimesta on sellainen uusi eduskunnan ulkopuoliseen toimintaan liittyvä hallintotehtävä, joka voidaan antaa eduskunnalle vain perustuslainsäätämisyjärjestyksessä. Poikkeusta perustuslaista merkitsevät myös äänioikeuden ja vaalikelpoisuuden myöntämistä unionin kansalaisuuden omaaville ulkomaalaisille tarkoittavat säännökset. Lakiehdotus Suomesta Euroopan parlamenttiin valittavien edustajien vaaleista on käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 69 §:n 1 momentissa säädetyssä ns. supistetussa perustuslainsäätämisyjärjestyksessä. Kolmas, edustajanpalkkiota koskeva lakiehdotus on käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 70 §:ssä säädetyllä tavalla.

Valiokunnan kannanotot

Yleistä

Euroopan parlamenttiin valittavat edustajat toimivat kansojen edustajina. Tämä näkyy nimenomaisesti myös ns. liittymisasiakirjan 31 artiklan 2 kohdasta, johon perustuu eduskunnan valta valita keskuudestaan ensimmäiset edustajat Suomesta Euroopan parlamenttiin, ennen kuin ensimmäiset suorat vaalit toimitetaan. Valiokunta pitää kiistattomana, että tässä valinnassa ei ole kysymys sellaisesta eduskunnan edustajien valitsemisesta kuin valtiopäiväjärjestyksen 88 b §:ssä tarkoitetaan. Siksi tälle eduskunnan valintatehtävälle tarvitaan, kuten hallituksen esityksessäkin on katsottu, laissa erikseen säädettävä peruste.

Lakiperuste tälle tehtävälle on saatava aikaan hyvin kiireellisesti, jotta eduskunta voisi suorittaa liittymisasiakirjan mukaisen valinnan riittävän ajoissa ennen Suomen jäsenyyden alkamista

EU:ssa. Myös parlamenttiedustajien nimeäminen menettelyn riipeä eteneminen eduskuntaryhmissä puoltaa vahvasti lainsäädäntökysymyksen pikaista järjestämistä. Tämän tehtävän kiireellisyteen liittyen on aihetta huomata, että Euroopan parlamentin edustajien varsinaiseen kansanvaaliin liittyvät esityksen säännökset muodostavat laajan ja muun vaalilainsäädännön kannalta erikoisenkin kokonaisuuden. Itse esityksessäkin on lähdetty siitä, että vielä erillisellä esityksellä joudutaan antamaan teknisiä menettelysäännöksiä Euroopan parlamentin vaaleista.

Valiokunta on, hyväksyen sinänsä esityksessä ehdotetun ensimmäisten suorien vaalien ajankohdan (20.10.1996), päätenyt ehdottamaan, että tässä vaiheessa säädetään hallituksen esityksen pohjalta pelkästään eduskunnan suorittaman Euroopan parlamentin edustajien valinnan kannalta välttämättömät ja kiireelliset säännökset. Sellaisia ovat esityksen 1. lakiehdotuksessa 31 §:n säännökset eduskunnan vaalitehtävästä, valitun edustajan valtakirjasta ja ensimmäisten suorien vaalien ajankohdasta sekä 3 §:n säännökset lähinnä niiltä osin kuin niissä mainitaan Euroopan parlamentin jäsenen tehtävän kanssa ristiriidassa olevat tehtävät.

Yksityiskohtaiset perustelut

Edellä esitetyn perusteella valiokunta ehdottaa säädettäväksi hallituksen esitykseen sisältyvän 1. lakiehdotuksen pohjalta lain Euroopan parlamenttiin valittavien edustajien vaalista eduskunnassa.

Lain 1 § vastaisi esityksen mukaisen lakiehdotuksen 31 §:n 2 momentin alkuosaa.

Lain 2 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvoston jäsen ei voisi olla edustajana Euroopan parlamentissa. Tämä sääntely, jonka taustalla on EU:n ns. vaalisäädöksen 6 artiklan samansisältöinen määräys, vastaa hallituksen ehdottaman lain 3 §:n 1 momentin 1 kohtaa. Valiokunta katsoo tällaisen säännöksen merkitsevän, että edustajaksi Euroopan parlamenttiin valitun ministerin tulee luopua valtioneuvoston jäsenyydestä, ennen kuin hänen toimikautensa Euroopan parlamentissa alkaa. Liittymisasiakirjan mukaan toimikauden alkamishetki on yleisluonteisesti kytketty siihen, kun Suomi on liittynyt EU:n jäseneksi.

Lain 2 §:n 2 momentti vastaisi asiasisällöltään esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen 3 §:n 2 ja 3 momenttia.

Lain 3 §:n säännökset valtakirjan antamisesta ja sen kaavasta ovat samanasiset lakiehdotuksen 31 §:n 2 momentin loppuosan kanssa.

Lain 4 §:ään sisältyy lakiehdotuksen 31 §:n 1 momentin kaltaiset säännökset ensimmäisistä Suomessa toimeenpantavista Euroopan parlamentin edustajien vaaleista. Nämä vaalit toimitettaisiin kunnallisvaalien yhteydessä 20.10.1996.

Lain 5 §:ssä olisivat vastaavanlaiset voimaantulo- ja siirtymäsäännökset kuin hallituksen lakiehdotuksessa.

Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvän 2. lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana. Tämä laki voi tulla sovellettavaksi niin eduskunnan suorittamaan vaaliin kuin suoraan kansanvaaliinkin perustuvaan edustajan-toimeen.

Esitykseen sisältyvän 3. lakiehdotuksen lähtökohtana on, että Euroopan parlamenttiin valittu kansanedustaja voisi hoitaa myös edustajantointaan eduskunnassa, joskin pienennetyin palkkioin ja kulukorvauksin. Valiokunnan käsityksen mukaan näitä kumpaakin tehtävää on kuitenkin käytännössä mahdotonta hoitaa asianmukaisesti yhtäaikaa. Tämä tosiasia puoltaisi esityksessä ehdotettua vahvempia säädösperusteisia järjestelyjä sen estämiseksi, että Euroopan parlamentin edustajaksi säädettävän lain nojalla valittava edustaja voisi jatkaa myös seuraavissa kansanedustajain vaaleissa valittavassa eduskunnassa. Vuodelta 1976 olevan EU:n vaalisäädöksen 5 artiklan nimenomaisen määräyksen mukaan kuitenkin kansallisen kansanedustuslaitoksen jäsen voi olla Euroopan parlamentin jäsenenä.

Edellä todetun johdosta valiokunta pitää esityksessä ehdotettua soveliaampana ja tarkoitukseenmukaisempana, että sellaisen Euroopan parlamentin edustajaksi valitun kansanedustajan tilalle, joka seuraavissa eduskuntavaaleissa valitaan uudelleen kansanedustajaksi, tulee varamies eduskuntatyöhön siksi ajaksi, jonka asianomainen toimii Euroopan parlamentin jäsenenä. Varamies toimisi tämän ajan edustajana ja hänelle kuuluisivat täysimääräisesti edustajantoimeen yleensä liittyvät oikeudet ja velvollisuudet. Väliaikaisen varamiesjärjestelmän aikaansaamiseksi valiokunta ehdottaa säädettäväksi lain valtiopäiväjärjestyksen väliaikaisesta muuttamisesta, jolla valtiopäiväjärjestykseen lisättäisiin uusi 8 a § (4. lakiehdotus). Se olisi voimassa siihen saakka, kunnes Euroopan parlamentin edustajat on valittu ensimmäisissä suorissa vaaleissa. Varamies-

järjestelmää vastaava väliaikainen muutos on tehtävä myös kansanedustajain vaalilakiin (6. lakiehdotus).

Tilapäisen varamiesjärjestelmän johdosta rajoittuu hallituksen esitykseen sisältyvän 3. lakiehdotuksen merkitys eduskunnan toimittaman Euroopan parlamentin edustajien vaalin osalta tämän eduskunnan toimikauteen. Valiokunta on muuttanut lakiehdotuksen pidätysääntöä niin, että pidätettäväksi tulee yhdeksän kymmenesosaa palkkiosta ja kulukorvauksesta. Ehdotetun varamiesjärjestelmän vuoksi laissa on lisäksi säädettävä edustajanpalkkion kokonaan pidättämisestä tilanteissa, joissa Euroopan parlamenttiin valitun kansanedustajan tilalle eduskuntaan tulee varamies. Tällainen sääntely tulee saattaa voimaan väliaikaisena poikkeuksena edustajanpalkkiolakiin (5. lakiehdotus).

Perustuslakivaliokunta edellyttää edellä esitetyn perusteella, että ensimmäisiin Suomessa toimitettaviin Euroopan parlamentin edustajien vaaleihin mennessä tulisi käytännön ratkaisuin pystyä estämään edustajien kaksoismandaatit. Tarvittaessa asia on hoidettava lainsäädäntötoimin.

Säättämisjärjestys

Eduskunnalle tuleva tehtävä valita edustajat Euroopan parlamenttiin on luonteeltaan sellainen uusi tehtävä, josta tulee säätää perustuslain säätämisyjärjestyksessä (ks. PeVL 2/1989 vp). Tämä tehtävä johtuu välittömästi liittymisakirjasta, joten 1. lakiehdotus kuuluu sisältönsä puolesta valtiopäiväjärjestyksen 69 §:n 1 momentissa säädetyin menettelyin alaan. Valintatehtävästä säätämistä ei voida ajallisesti nojata eduskunnassa jo hyväksytyyn EU:n jäsenyyden voimaansaattamislakiin, koska se tulee voimaan myöhemmin kuin nyt säädettävän lain on tarkoitus tulla. Lakiehdotus on siksi käsiteltävä siinä valtiopäiväjärjestyksen 69 §:n 1 momentissa säädetyssä järjestyksessä, jota on noudatettava asian koskiessa perustuslakia.

Hallituksen esitykseen sisältyvä 3. lakiehdotus on käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 70 §:ssä säädetyssä järjestyksessä. Valiokunnan ehdottama 4. lakiehdotus on perustuslakia koskevana käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyssä järjestyksessä ja 5. lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 70 §:ssä säädetyssä järjestyksessä.

Valiokunnan mietinnön 4.—6. lakiehdotus muodostavat toisiinsa sidoksissa olevan kokonaisuuden, jossa 4. lakiehdotuksen hyväksyminen on edellytys jäljempien lakiehdotusten hyväksymiselle.

Perustuslakivaliokunta ehdottaa kunnioittaen,

että hallituksen esitykseen sisältyvä 2. lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana,

että hallituksen esitykseen sisältyvän 1. lakiehdotuksen pohjalta hyväksyttäisiin lakiehdotus ja 3. lakiehdotus näin kuuluvi-na ja

että hyväksyttäisiin uudet 4.—6. lakiehdotus seuraavasti:

1.

Laki

Euroopan parlamenttiin valittavien edustajien vaalista eduskunnassa

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 69 §:n 1 momentissa määrättyllä tavalla, säädetään:

1 §

Siihen saakka, kunnes ensimmäisissä Euroopan parlamentin edustajien vaaleissa valittujen edustajien valtakirjat on hyväksytty Euroopan parlamentissa, toimivat Suomesta valittuina edustajina Euroopan parlamentissa ne 16 henkilöä, jotka eduskunta valitsee keskuudestaan. Jos eduskunta ei ole valittavista yksimielinen, toimittavat vaalin valitsijamiehet. Jos nämä eivät ole valittavista yksimielisiä, vaali toimitetaan suhteellisen vaalitavan mukaan. Vastaavaa menettelyä käyttäen täytetään avoimeksi joutunut edustajan paikka. (Hallituksen esityksen 31 §:n 2 mom:n alkuosa)

2 §

Valtioneuvoston jäsen ei voi olla edustajana Euroopan parlamentissa. (Hallituksen esityksen 3 §:n 2 mom:n 1 kohta)

Jos eduskunnan valitsema edustaja menettää vaalikelpoisuutensa tai jos hänet nimitetään tai valitaan *valtiopäiväjärjestyksen 8 tai 9 §:ssä mainittuun virkaan tai toimeen taikka valtioneuvoston jäseneksi*, lakkaa hänen edustajantoimensa. *Sama koskee niitä tehtäviä, jotka mainitaan päätökseen (76/787/EHTY, ETY, Euratom) liittyvän edustajien valitsemisesta edustajakokoukseen yleisillä, välittömällä vaaleilla annettun säädöksen 6 artiklassa.* (Hallituksen esityksen 3 §:n 3 mom.)

3 §

Eduskunnan puhemies antaa eduskunnan valitsemalle edustajalle valtakirjan, joka kuuluu seuraavasti:

”Eduskunta on ... päivänä kuuta valinnut asuvan NN:n olemaan edustajana Euroopan parlamentissa parlamentin seuraavan kokouksen alusta lukien, kunnes ensimmäisissä Suomessa toimitetuissa Euroopan parlamentin edustajien vaaleissa valittujen edustajien valtakirjat on Euroopan parlamentissa hyväksytty.

Tämä todistus on edustajan valtakirjana.”

Paikka ja aika. (Hallituksen esityksen 31 §:n 2 mom:n loppuosa)

4 §

(Poist.) Euroopan parlamentin edustajien vaalit toimitetaan *ensimmäisen kerran* kunnallisvaalien yhteydessä sunnuntaina 20 päivänä loka-kuuta 1996 sen mukaan kuin siitä erikseen säädetään. (Poist.) (Hallituksen esityksen 31 §:n 1 mom.)

5 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 . (Hallituksen esityksen 33 §:n 1 mom)

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin. (Hallituksen esityksen 33 §:n 2 mom.)

3. **Laki** edustajanpalkkiosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaan, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 70 §:ssä säädettyllä tavalla, *muutetaan* edustajanpalkkiosta 30 päivänä huhtikuuta 1947 annetun lain (328/47) 1 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 31 päivänä joulukuuta 1985 annetussa laissa (1110/85), seuraavasti:

1 §

Edustajalta, joka on kutsuttu valtioneuvoston jäseneksi, pidätetään puolet, ja edustajalta, joka on valittu edustajaksi Euroopan parlamenttiin, *yhdeksän kymmenesosaa* hänelle tämän lain mukaan tulevasta palkkiosta ja kulukorvauksesta. Edustajalta, joka on asevelvollisena astunut pal-

velukseen vakinaisessa väessä tai siviilipalvelukseen, pidätetään hänelle sanotun palveluksen ajalta tämän lain mukaan tuleva palkkio ja kulukorvaus.

Voimaantulosäännös
(Kuten hallituksen esityksessä)

4. **Laki** valtiopäiväjärjestyksen väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädettyllä tavalla, lisätään valtiopäiväjärjestykseen väliaikaisesti uusi 8 a § seuraavasti:

8 a §

Edustajantoimi ei lakkaa sen johdosta, että edustaja on valittu edustajaksi Euroopan parlamenttiin. Edustajantoimen hoitaminen kuitenkin keskeytyy mainitun toimen hoitamisen ajaksi, eikä edustaja saa tänä aikana osallistua valtiopäivätoimiin, vaan hänen tilalleen edustajantointa hoitamaan tulee hänen varamiehensä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 . Lakia sovelletaan siitä alkaen, kun eduskunta seuraavien kansanedustajien vaalien jälkeen ensi kerran kokoontuu. Laki on voimassa siihen saakka, kunnes ensimmäisissä Suomessa toimitetuissa Euroopan parlamentin edustajien vaaleissa valittujen edustajien valtakirjat on hyväksytty Euroopan parlamentissa.

5. **Laki** väliaikaisesta poikkeuksesta edustajanpalkkiosta annettuun lakiin

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 70 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään:

1 §

Jos edustajaksi Euroopan parlamenttiin valitun edustajan tilalle edustajantointa hoitamaan tulee valtiopäiväjärjestyksen 8 a §:n nojalla varamies, pidätetään edustajalta tältä ajalta kokonaan edustajanpalkkiosta annetun lain (328/47) mukainen palkkio ja kulukorvaus.

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 ja se on voimassa siihen saakka, kunnes ensimmäisissä Suomessa toimitetuissa Euroopan parlamentin edustajien vaaleissa valittujen edustajien valtakirjat on hyväksytty Euroopan parlamentissa.

6.

Laki**kansanedustajain vaaleista annetun lain 91 §:n väliaikaisesta muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään kansanedustajain vaaleista 13 päivänä kesäkuuta 1969 annetun lain (391/69) 91 §:ään, sellaisena kuin se on 18 päivänä toukokuuta 1990 annetussa laissa (434/90), väliaikaisesti uusi 3 momentti seuraavasti:

91 §

Jos edustaja on valittu edustajaksi Euroopan parlamenttiin, vaalipiirin keskuslautakunta antaa valtakirjan sille, joka valtiopäiväjärjestyksen 8 a §:n mukaan tulee viimeksi mainitun toimen hoitamisen ajaksi edustajan tilalle edustajantointa hoitamaan. Tämä valtakirja kuuluu seuraavasti:

"Sitten kun päivänäkuuta vaalipiirissä toimitetuissa kansanedustajain vaaleissa N.N. on valittu olemaan edustajana valtiopäivillä päivästäkuutaalkaen, kunnes seuraavat edustajainvaalit toimitettaisiin, ja kun eduskunta on valinnut hänetpäivänäkuutatoimittamassaan Euroopan parlamentin edustajain vaaleissa toimimaan edustajana Euroopan parlamentissa ja hänen edustajantoimensa hoitaminen tämän johdosta keskeytyy, tulee val-

tiopäiväjärjestyksen 8 a §:n ja kansanedustajain vaaleista annetun lain 88 §:n mukaan asuva N.N. hänen varamiehenään hänen sijaansa edustajantointa hoitamaan siksi ajaksi kuin edustaja hoitaa tointaan edustajana Euroopan parlamentissa.

Tämä todistus on edustajan varamiehen valtakirjana."

Paikka ja aika.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 ja se on voimassa siihen saakka, kunnes ensimmäisissä Suomessa toimitetuissa Euroopan parlamentin edustajien vaaleissa valittujen edustajien valtakirjat on hyväksytty Euroopan parlamentissa.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Edelleen perustuslakivaliokunta ehdottaa,

että 4. lakiehdotus käsiteltäisiin valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla.

Helsingissä 7 päivänä joulukuuta 1994

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Niinistö, varapuheenjohtaja Alho sekä jäsenet Jansson, Kaari-

lahti, Koskinen, Laine, M. Laukkanen, J. Leppänen, Moilanen, Mölsä, Nikula, Varpasuo, Viljanen, Vähänäkki ja Väistö.

Vastalauseita**I***Euroopan parlamentin vaalien ajankohta*

Suomen tulee viivytyksettä toteuttaa kaikki maamme edun kannalta tarpeelliset toimenpiteet jo päätetyn Euroopan unionin jäsenyytemme

johdosta. Euroopan parlamentin ensimmäisten, kansanvallan kannalta välillisesti valittavien edustajien toimikausi tulisi näin ollen määrittää vain niin pitkäksi kuin kansanvaalin toimeenpanemiseksi on välttämätöntä. Hallituksen esittä-

mä ja valiokunnan enemmistön hyväksymä ajankohta 20 päivä lokakuuta 1996 on aivan liian myöhäinen.

Väliaikaisten edustajien toimikausi muodotuisi yli puolentoista vuoden mittaiseksi ja vastaavasti vaaleilla valittujen edustajien kausi lyhenisi. Kummastakin on haittaa edustajien paneutumislle tehtäviinsä ja heidän edellytyksilleen hoitaa työtään tuloksellisesti ja tehokkaasti. Maastrichtin sopimuksen edellyttämä hallitustenvälinen konferenssi pidetään vuonna 1996, jolloin meillä käytäisiin valiokunnan enemmistön hyväksymän säännöksen mukaan Euroopan parlamentin vaalit. Nämä vaikeuttaisivat edustajiemme valmistautumista ja osallistumista konferenssiin.

EU-jäsenyys sopimusta koskeneessa mietinnössään (UaVM 9) ulkoasiainvaliokunta katsoi yksimielisesti, että Euroopan unionin parlamentin täydennysvaalit tulisi Suomessa pitää jo vuoden 1995 alkupuolella. Valiokunta perusteli tätä juuri sillä, että uusien edustajien kausi saataisiin näin mahdollisimman pitkäksi ja nämä ehtisivät paneutua työhönsä.

Perustuslakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan vaalien toteuttaminen ulkoasiainvaliokunnan esittämänä ajankohtana on vaalitekniisesti hyvin mahdollista. Vaaleihin valmistautumisen kannalta on kuitenkin luontevinta, että vaalit toimitetaan alun perin valmistelussa parhaaksi katsottuna ajankohtana, joka on 1 päivä lokakuuta 1995 (ehdottamamme 1. lakiehdotuksen 4 §).

Kaksoismandaatin kielto

Perustuslakivaliokunnan enemmistö on sulkenut niin sanotun kaksoismandaatin vain puoli-

naisesti pois, kun se sallii eduskunnan Euroopan parlamenttiin valitsemaan edustajan olla jäsen myös Suomen eduskunnassa, mutta siten, että hänen sijaansa tulee varamies siksi ajaksi kun asianomainen toimii Euroopan parlamentin jäsenenä. Kaksoismandaatti on kokonaan torjuttava, koska sekä Euroopan parlamentin että Suomen eduskunnan jäsenyys vaativat kumpikin täysipainoisen ja pitkäjänteisen työpanoksen.

EU:n omien säännösten selitetään esityksen perusteluissa estävän kaksoismandaatin kiellon. Tämä sääntö on kuitenkin peräisin ajoilta, jolloin yhteisön parlamentaarisiiin toimielimiin edustajat valitsivat jäsenmaiden parlamentit. Niin kuin perusteluista ilmenee, sääntöä ei ole kaikissa jäsenmaissa noudatettu eikä EU ole puuttunut kaksoismandaatin kieltoihin, joita eräissä jäsenmaissa on toimeenpantu. Näin ollen asia voidaan yksiselitteisesti todeta myös Suomen laissa sekä eduskuntaehdokkaaksi asettumisen (ehdottamamme 4. lakiehdotuksen 7 a §:n 1 momentti) että edustajana toimimisen (7 a §:n 2 momentti) osalta. Viimeksi mainittu säännös koskisi tilanteita, jolloin eduskunnan Euroopan parlamenttiin valitsema edustaja estyy toimimasta tehtävässään ja hänen tilalleen eduskunnan on valittava uusi edustaja.

Ehdottamamme säännös on johdonmukainen sen kaksoismandaatin kieltoajatuksen kanssa, joka on kirjattu lausumana perustuslakivaliokunnan mietintöön ensimmäisiä Euroopan parlamentin jäsenten vaalien jälkeistä aikaa silmällä pitäen.

Edellä esitetyn perusteella katsomme,

että 1. lakiehdotuksen 4 § sekä 4. lakiehdotus tulisi hyväksyä seuraavan sisältöisinä:

1.

Laki

Euroopan parlamenttiin valittavien edustajien vaalista eduskunnassa

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 69 §:n 1 momentissa määrättyllä tavalla, säädetään:

4 §

Euroopan parlamentin edustajien vaalit toi-

mitetaan ensimmäisen kerran (*poist.*) sunnuntaina 1 päivänä lokakuuta 1995.

4.

Laki**valtiopäiväjärjestyksen väliaikaisesta muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyllä tavalla,

lisätään valtiopäiväjärjestykseen väliaikaisesti uusi 7 a § seuraavasti:

7 a §

Edustajaa, joka on valittu edustajaksi Euroopan parlamenttiin, ei voida valita jäseneksi eduskuntaan, jonka toimikausi osuu yhteen mainitun Euroopan parlamentin edustajatoimen kanssa.

Edustaja, joka on valittu edustajaksi Euroopan parlamenttiin, ei voi olla vuoden 1994 jälkeen toimitettavissa kansanedustajain vaaleissa valitun eduskunnan jäsen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 ja se on voimassa siihen saakka, kunnes ensimmäisissä Suomessa toimitetuissa Euroopan parlamentin edustajien vaaleissa valitujen edustajien valtakirjat on hyväksytty Euroopan parlamentissa.

Helsingissä 7 päivänä joulukuuta 1994

Paavo Nikula
Ensio Laine

Eeva-Liisa Moilanen
Matti Vähänäkki

II

Perustuslakivaliokunnan enemmistö päätyi esittämään järjestelmää, jossa kaksoismandaatti eli toimiminen Euroopan parlamentin edustajana sekä jäsenenä Suomen eduskunnassa tehdään mahdollisimman vähän houkuttelevaksi pienentämällä edustajanpalkkiota ja ottamalla käyttöön varamiesjärjestelmä vuonna 1996 järjestettäviin Euroopan parlamentin (EP) edustajien vaaleihin asti.

Kuten valiokuntakin toteaa, näiden kummankin tehtävän hoitaminen on käytännössä mahdotonta. Periaatetta, että vain tehdystä työstä maksetaan palkkaa, pitäisi soveltaa myös eduskunnassa.

Valiokunta edellyttää, että kaksoismandaatti estetään vasta ensimmäisiin EP-vaaleihin mennessä. Asian estämiseen jo tässä vaiheessa ei ole mitään asiallista estettä.

EP-edustajaksi valitun osallistuminen seuraaviin eduskuntavaaleihin maaliskuussa 1995 ja varamiesjärjestelmän käyttöönotto luo mahdollisuuden, jossa eduskuntavaalien tulos saattaa vääristyä varamiehen noustessa pienelläkin äänimäärällä automaattisesti eduskuntaan.

Pelkkä edustajan toimen keskeyttäminen ajaksi, jolloin hän hoitaa EP:n tehtäviä, sallii ns. pakastevirkojen syntymisen, koska edustaja halutessaan tai mikäli ei tule valituksi seuraavissa EP-vaaleissa vuonna 1996 voi syrjäyttää varamiehen ja tulla takaisin hoitamaan edustajan tehtäviä Suomen eduskunnassa.

Edellä olevan perusteella yhdyn edustaja Nikulan ym. vastalauseeseen siltä osin kuin se koskee kaksoismandaatin kieltoa.

Helsingissä 7 päivänä joulukuuta 1994

Marjut Kaarilahti

III

Valiokunnan enemmistöön yhtyen katsomme, että Euroopan parlamenttiin valittu edustaja ei tosiasiaassa voi samanaikaisesti asianmukaisesti hoitaa myös edustajantointia eduskunnassa.

Valiokunnan enemmistö on siksi pitänyt tarkoituksenmukaisena, että sellaisen Euroopan parlamentin edustajaksi valitun kansanedustajan tilalle, joka seuraavissa eduskuntavaaleissa valitaan uudelleen kansanedustajaksi, tulee varamies eduskuntatyöhön siksi ajaksi, jonka asianomainen toimii Euroopan parlamentin jäsenenä.

Emme voi yhtyä tähän valiokunnan viimeksi selostettuun kantaan. Euroopan parlamenttiin valitun toimikausi kestää lähes puoleenväliin vuonna 1995 valittavan eduskunnan toimikautta. Varamiesjärjestelmän omaksuminen tässä yhteydessä merkitsee sen seikan hyväksymistä, ettei eduskuntavaaleissa ehdokkaaksi asettunut ja mahdollisesti valittava ryhdykään tehtäväänsä hoitamaan. Periaatteessa kysymys on samanlaisesta tilanteesta, joka torjuttiin aikanaan estämällä mahdollisuus asettua ehdokkaaksi useam-

massa kuin yhdessä vaalipiirissä. Mielestämme tässäkin tilanteessa Euroopan parlamenttiin valitun ehdokkuus eduskuntavaaleissa olisi omiaan hämärtämään vaalijärjestelmämme tavoitteita.

Tämän vuoksi katsomme, että lakiin valtiopäiväjärjestyksen väliaikaisesta muuttamisesta (4. lakiehdotus) tulisi sisällyttää valiokunnan ehdottaman 8 a §:n asemesta 7 a §, jolla estettäisiin Euroopan parlamenttiin edustajaksi valitun henkilön valitseminen eduskunnan jäseneksi ja myös eduskunnan jäsenyyden jatkuminen silloin, jos edustaja valitaan edustajaksi Euroopan parlamenttiin. Tämä valtiopäiväjärjestyksen väliaikainen muutos olisi voimassa siihen saakka, kunnes Euroopan parlamentin edustajat on valittu ensimmäisissä suorissa vaaleissa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä 4. lakiehdotus hyväksyttäisiin seuraavassa muodossa:

4.

Laki**valtiopäiväjärjestyksen väliaikaisesta muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyllä tavalla,

lisätään valtiopäiväjärjestykseen väliaikaisesti uusi 7 a § seuraavasti:

7 a §

Edustajaa, joka on valittu edustajaksi Euroopan parlamenttiin, ei voida valita jäseneksi eduskuntaan, jonka toimikausi osuu yhteen mainitun edustajantoimen kanssa.

Edustaja, joka on valittu edustajaksi Euroopan parlamenttiin, ei voi olla vuoden 1994 jälkeen toimitettavissa kansanedustajain vaaleissa valitun eduskunnan jäsen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 199 _____ ja se on voimassa siihen saakka, kunnes ensimmäisissä Suomessa toimitetuissa Euroopan parlamentin edustajien vaaleissa valittujen edustajien valtakirjat on hyväksytty Euroopan parlamentissa.

Helsingissä 7 päivänä joulukuuta 1994

Sauli Niinistö

Päivi Varpasuo

